

2. **Кись О. Р.** Проблемы (ре)конструкции истории женщины в Украине: акторы, авторы, нарративы / О. Р. Кись // Гендерное равноправие в России. – СПб. : Алетейя, 2008. – С. 155–162.
3. **Степанова Н. М.** Культура гендерных отношений в политических партиях и в парламенте Великобритании / Н. М. Степанова // Гендерная реконструкция политических систем. – СПб. : Алетейя, 2004. – 992 с.
4. **Andersen K.** Working Women and Political Participation. 1952–1972 / K. Andersen // American Journal of Political Science. – 1975. – № 19 – P. 439–453.
5. **Bourque S.** Politics as Unnatural Practice: Political Science Looks at Female Participation / S. Bourque, J. Grosshaltz // Politics and Society. – 1974. – № 4. – P. 225–266.
6. **Carroll S.** Feminist Challenge to Political Science / S. Carroll, L. Zerelli // Political Science: the State of the Discipline. – Washington DC: American Political Science Association, 1993. – P. 55–76.
7. **Pateman C.** Contract and Ideology: A Reply to Coole / C. Pateman // Politics. – № 10. – 1980. – P. 30–32.

Надійшла до редколегії 17.01.11

УДК 1(91)

І. С. Глущенко

Слов'янський державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ І СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ТЕОРІЇ ДМИТРА ДОНЦОВА

Обґрунтовано, що Д. Донцов виявляє себе романтиком, який прагне виховати «лицарів абсурду». Стає очевидним, що філософ у своїх працях головне бачить в принципових наголосах і стилі викладу, а не в стрункості концепції. Донцов розглядає екзистенцію як цілої нації, так і кожного учасника боротьби. Головне в його філософії – людина волі, характеру і героїки, базою якої є ірраціоналізм.

Ключові слова: ірраціоналізм, героїка, воля, екзистенціалізм, романтик, романтика.

Обосновано, что Д. Донцов проявляет себя как романтик, который стремится воспитать плеяду «рыцарей абсурда». Становится очевидным, что философ в своих трудах главное видит в принципиальных акцентах и стиле изложения, а не в стройности концепции. Донцов рассматривает с точки зрения экзистенции как целую нацию, так и каждого участника борьбы. Главное в его философии – человек воли, характера и героики, базой которой является иррационализм.

Ключевые слова: иррационализм, героика, воля, экзистенциализм, романтик, романтика.

As a philosopher D. Dontsov reveal himself as a romanticist who tries to educate «the knights of absurd». It becomes obvious that D. Dontsov is more inclined to emphasize the principle ideas and messages than to fit up a whole conception. The thinker considers the existence of the whole nation as well as the existential content of every participant of the struggle. The most essential for him becomes the man of will, characters and heroism, who derives from irrational force.

Keywords: irrationalism, heroism, will, existentialism, romanticist, romanticism.

Насамперед Д. Донцова цікавить ґносеологічне питання: чи індивідуум доступне пізнання буття? Д. Донцов вважає, що за допомогою емпіризму та раціоналізму людина здатна пізнати лише матеріальне буття. А сутність нематеріальну людина пізнає ірраціонально, користуючись двома способами пізнання: чуттєвим і надприродним [1, с. 4].

Діяльність Д. Донцова значною мірою вплинула на подальший розвиток української соціально-філософської думки. Мислитель розкрився як талановитий теоретик української державності, філософ, соціолог та політик.

Незважаючи на часом суперечливі погляди Донцова, можна констатувати той факт, що він – одна з найвпливовіших постатей української ментальності кінця XIX – початку XX ст.

На рубежі століть проявилась внутрішня нестабільність, яка привела до зростання популярності ідеологій авторитаризму та месіанізму. На початку XX ст. в Україні відбувалось великомасштабне національно-культурне відродження. В цей час спостерігаємо певні спроби реанімації ідеології українського месіанізму.

Прибічниками цієї ідеології були члени «Кирило-Мефодіївського Братства», які відстоювали ідеал федерації всіх слов'ян, і вважали, що провідну роль у цьому процесі «відіграє Україна», а також праця Костомарова «Книга буття українського народу» [14, с. 221].

На рубежі XIX і XX століть в Україні чітко визначився підйом і розвиток культури, що свідчило про зростання духовного начала. В Західній Європі, навпаки, зростав прагматизм, що свідчило про занепад культури і духовності. Всі ці тенденції дозволили відомому українцю М. Хвильовому висунути ідею «азіатського ренесансу» на Україні, якого чекає весь світ [11, с. 45].

Заслуга Д. Донцова полягає в тому, що він перебудував волюнтаристичний філософський напрям Європи («воля до життя» А. Шопенгауера; ідея «надлюдина» Ф. Ніцше; «ненависть» Шпенглера і т. д.) та був одним із виразників ідеї месіанства українців. Він обрав головним фактором об'єднання і подальшого прогресу нації принцип волі [11, с. 46].

Деякі дослідники, наприклад, Г. Васькович, вважають, що він не сліпо копіював цих великих філософів Заходу, а творчо переробляв їх набутки та використовував їх на благо України. Саме такий філософський підхід він бачить у ставленні до ідей А. Шопенгауера. Васькович припускає, що Донцов намагається будувати національну ідеологію на природних властивостях психіки, які можна досліджувати феноменологічно, а не метафізично. При цьому головний акцент Донцов робить на душі, як нематеріальній складовій частині буття, а вже потім ідеології. Донцов знов повертається до метафізичного принципу світу, до волі А. Шопенгауера [2, с. 165].

Розглядаючи дефініції «психіка» та «душа», Васькович не надає чітких означень цим поняттям і саме тому потрапляє в логічну пастку. Дослідник підкреслює, що поняття волі визначити дуже важко. Далі він наголошує на «тому, що воля – явище психічне, а людина не має можливості збагнути, з чого постають логічні прояви». І далі, говорячи про душу: «Психіка або душа є річчю в собі (ding an sich), і як така входить в обсяг метафізичних міркувань. Ми знаємо, що вона існує, але не знаємо, чим вона є» [2, с. 146].

Позиція Васьковича виглядає досить дискусійною. Більша кількість філософів відносить творчість Д. Донцова до підвалин так званої «філософії життя», які стояли на позиції волюнтаризму, як філософського напрямку – А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, О. Шпенглера, А. Бергсона, В. Дільтея, Г. Зіммеля.

Коли Д. Донцов звертається до проблеми «героя та натовпу», без сумнівів можна помітити вплив ніцшеанського «ібермаша» – героя, який послугується власною волею та жагою до панування і протистоїть сірій масі. Як символ зміни дійсності такий герой виступає у Д. Донцова. Без перебільшень можна стверджувати, що погляди Ф. Ніцше і Д. Донцова повністю співпадають. І це не дивно, бо на думку Донцова, лише національний волюнтаризм, що діє на рівні інстинкту, може забезпечити прогрес української нації [11, с. 47].

Представники «філософії життя» розуміли різні прояви волі як самостійні і визначальні чинники людського пізнання, виявляючи у волі мотиви, людські бажання чи імпульси до дії. «Філософія життя» критикувала представників класичного раціоналізму за трактування поняття волі як простого придатку розуму. Але їх основною базою була кантівська ідея про домінування практичного розуму, де стрижневим компонентом виступала вільна, чи «автономна» воля. А. Шопенгауер розробив багато цікавих та нових ідей щодо специфіки волюнтаристичних та емоційних сторін людського духу, відстоював примат волі над

розумом, тобто базуючись на класичному раціоналізмові взяв курс протилежний кантівському чи класичному напрямку в філософії [11, с. 47].

Ідеалістично-міфологічна воля ніби перебувала над світом і розумілась як сила, що споріднена з вольовим поривом Всесвіту, тобто воля перетворювалась на певний абсолютизм. Причому виразники «філософії життя» розглядали розум як просту функцію. На місце розуму вони ставили волю, причому волю, яку б контролював розум.

Це мало бути «абсолютно вільне хотіння», що виникає з невідомих причин. Д. Донцов прагне на практиці показати як воля нації до життя відображається на її розвитку. Таким чином, він намагається втілити своє власне розуміння поняття волі, тобто Донцов критично переосмислює твердження представників «філософії життя» і не іде «сліпо» за іншими [11, с. 48–49].

У філософській оцінці мислителів XIX і XX ст. Д. Донцов впадає в крайність: 1) явно недооцінює раціональний елемент та інтелект як у житті окремої людини, так і в суспільстві загалом; 2) перебільшує ірраціональність. В цьому питанні прослідковується особистість Д. Донцова, його категоричність у визначенні волі і зарахування багатьох мислителів XIX–XX ст. до представників філософії ірраціоналізму [11, с. 48–49].

Серед них Куліш і його «право сили», «нерозсудливий» Гоголь, «фантазія» і «залізна сила ентузіазму» Шевченка, «жадоба перемоги» Дж. Лондона, стремління Лесі Українки «гнатись у безвість» і, головне, «без мети», «життєвий елян» Бергсона, «воля до влади» Ф. Ніцше і т. д. При цьому аналізі у Д. Донцова багато варіантів інтерпретації поняття волі [4, с. 221].

За А. Шопенгауером, воля є щось, що «пере живається, відчувається, але не пізнається». Важко словами передати зміст понять простір, світ, зміст послань бога, так само важко охопити поняттям волю. Саме в почуванні та бажанні, в інстинкті, в природних силах та енергіях розкривається певний природний принцип, що називається волею, сама по собі являє деяку силу чи енергію (феномен) [11, с. 49].

«Воля до життя» така ж «сліпа» сила, що діє безмотивно та безпричинно, як причина причин у світі, що діє сама з себе. Воля щомиті рухається вперед, майже не стоїть на місці, їй притаманне постійне прагнення, де воля виступає як деяка первісна сила. Цей рух веде до народження нового бажання, він робить своєрідний перехід від бажання до задоволення цього хотіння, і саме це робить людину щасливою, але подібне прагнення ірраціональне і абстрактне. Д. Донцов пише: «Це вічне стремління, вічний невсипучий гін, що лише хвилиною задовольняється, щоб знову стреміти наперед. Це стремління абстрактне, ірраціональне, щастя в собі. В нім людське щастя, і лише в нім...» [4, с. 222]. Така характеристика об'єктивізації волі й її сили присутня тільки людині, в інстинктах, емоціях і прагненнях homo sapiens. Воля може об'єктизуватися в органічному та неорганічному світах, представляє собою «одинокую реальність», «річ у собі», тому, на думку Д. Донцова, можна інтерпретувати волю як основу буття. Розуміння поняття волі А. Шопенгауера, одного з найвидатніших представників філософії волюнтаризму, та Д. Донцова майже тотожні.

Людина, керуючись лише власними бажаннями, чинить так чи інакше, фактично сама з Волею, тобто виступає об'єктивізація Волі. Саме так вважає історик філософії Ф. Коплстон.

В розвитку всієї живої і неживої природи реальна тільки одна широка воля. Ця воля має окремішність – це ілюзія, породжена моїм суб'єктивним апаратом часовопросторового сприймання і її слід ототожнити з волею всесвіту. Тому моя воля – одна й позачасова. За А. Шопенгауером, це і є «принцип індивідуалізації». На ці думки вказував Б. Рассел, аналізуючи філософію волі А. Шопенгауера [12, с. 628–629].

М. Сосновський вважає, що воля у Дмитра Донцова – це своєрідна життєдайна сила, яка змушує рослину рости і розвиватися, а немовля кричати, це певна особлива сила, яка робить можливим виконання основних законів світобудови [15, с. 244–246]. Навіть темперамент та характер людини, усі психічні

процеси, всі прояви психофізіологічного життя індивіда Д. Донцов відносить до поняття волі, відштовхнувшись від такого тлумачення вольового елемента.

З погляду логіки, між ідеалом «сильної людини» Донцова та «волі до життя» А. Шопенгауера існує деяка непослідовність. Не може бути й мови про будь-яке виховання індивіда, тому що воля діє «безпричинно», вона лише «вибухає», бо являє собою «сліпий динамізм». Тоді виходить, що обвинуватити індивіда в «безвольності» немає підстав, адже всі механізми контролю за поведінкою є поза свідомістю людини. Незважаючи на очевидний казус логіки, Д. Донцов дуже багато уваги приділяє А. Шопенгауеру. Він вважав, що А. Шопенгауер найкраще показав протилежність двох поглядів на світ: вольового та інтелектуального [11, с. 50].

Саме «воля до життя», на думку А. Шопенгауера, формує індивіда, його характер, властивості, стиль мислення та поведінки. Якимось чином вплинути на «волю до життя» людина не може і саме цим пояснювався його тотальний песимізм, бо він не вірив у сили людини і всього людства в цілому. На відміну від А. Шопенгауера, у Д. Донцова з'являється поняття «творчої думки», завдяки якій стає можливим формування речей, а саме – подальша еволюція індивіда. В своєму творі «Дух нашої давнини», автор змінює ірраціональну «волю до життя» на свою «мудрість» і робить її основною характеристикою людини. Таким чином, Д. Донцов, з одного боку, дотримується думок А. Шопенгауера у визначенні поняття волі, а з іншого – пропонує образ «сильної людини», яка повинна бути «будівничим» свого життя. Отже, ідучи за А. Шопенгауером, Д. Донцов не врахував його висновків [11, с. 51–52].

Д. Донцов старався поєднати «волю до життя» А. Шопенгауера і «волю до влади» Ф. Ніцше в своїй філософії «сильної людини». На погляд Донцова якнайкраще висвітлити «волю до влади» можна було б використавши ніцшеанський ідеал «надлюдини», яка базується на біологічному інстинкті виживання. Жадобу людини до життя можна тлумачити як волю до влади, що властиво кожній людині, і це пояснює життя як певний прояв суб'єктивності [11, с. 51].

Модель «сильної людини» Д. Донцова переплітається з ірраціональним моментом, і тому жодних раціональних пояснень своїх вчинків вона не шукає. Людина прагне панувати над юрбою і вона «наповнена» «жагою влади». Тому «сильна людина» Д. Донцова спирається на ідеал і примат сили та агресії. «Сильна людина» відкидає будь-які загальноприйняті норми моралі, не визнає ніяких угод і стоїть над загальним. Ідеал «надлюдини» Ф. Ніцше в цьому плані співзвучний з концепцією «сильної людини» Д. Донцова. З таким трактуванням ідеалі бачив досконалу в інтелектуальному плані людину, що керує та приборкує свої емоції, пристрасті. Однак інтерпретація Д. Донцова в сенсі «волі впливати на інших» не є тотожною «волі до влади» Ф. Ніцше. Зауважимо, що сам Ф. Ніцше не прирівнював поняття «воля до життя» і «воля до влади». Він підкреслював, що лише там, де є життя, присутня воля і саме воля до влади, а не воля до життя. Акцентуємо увагу ще раз на тому моменті, що «воля до влади» Ф. Ніцше не є тотожним до «влади впливати на інших» Д. Донцова [16, с. 268].

Д. Донцов справді сильно гіперболізував значення ірраціонального моменту в житті людини. Даючи аналіз «сильної людини» в творчості Д. Донцова, М. Сосновський підкреслює: «Коротко кажучи, засади ірраціоналізму, «аморальності», стихійності, насильства, нетерпимості, фанатизму, брутальності й нічим не обмеженого та неконтрольованого егоїзму – доведені до абсурду, причому всі ці «засади» обґрунтовані вимогами «об'єктивізації» ірраціональної «волі до життя» та «волі до влади» [16, с. 268].

На думку Донцова, щоб стати суб'єктом, а не об'єктом історії, провінцію треба перемогти в собі. Коли ми були «західники», то вже конче з латинізацією обряди. Коли «москвофіли», то силоміць вбивали в антиколективістичний череп нашого мужика комуну або есерівщину. Ні одні, ні другі не мали волі перемогти в собі провінцію, не мали віри в право творити своє власне, поставити над своїми деталями своє універсальне, навпаки – пристосовували їх до чужого [5, с. 362].

В чому ж полягає дійсна трагедійність української історії та соціології? – У невмінні побачити силу натури героя, її пристрасність та індивідуалізм.

Герой творить дійсність, долає перешкоди і перемагає, а не стає рабом обставин. Правда – у пристрасті, у прагненні свободи, у вірі в перемогу. «В сім розбраті між жагучою потребою віри і раціоналізмом, між чинним протестом, який мусив топтати все дочасне...» і тою «безсилою людяністю, яка не позволяла...такий протест і є трагедія нашого гуманізму взагалі...» По ходу розвитку суспільства Донцов зазначає: «Всі нові правди несли з собою на місце старої віри і гніту – новий фанатизм нове творче насильство...Вирватись з проклятого льоху, де нас зіпхнуло, на вільний світ вільних націй» [6, с. 130].

У творчості Д. Донцова 1921–1939 рр. прослідковується два напрямки досліджень: 1) період бездержавності, присвячений з'ясуванню суті українського національного ідеалу, вимагав встановлення національної диктатури, 2) період стабільно держави, розгляду тих рис національної ідеології, що можуть забезпечити її успіх, і вимагав встановлення устрою на взірць американського або англійського.

Дана концепція суперечить поширеному уявленню про те, що Донцов пропонував тоталітарні ідеї фашистського гатунку [17, с. 150].

Донцов ніколи і ніде не вимагав дотримання абсолютної «чистоти» національної мови та культури; навпаки він засуджував тих «іхтіозаврів етнографізму», які вимагали такої чистоти. Твердження Донцова 1925 р. про те, що національна еліта може говорити іншою мовою та належати до іншої культури [7, с. 166], є найкращим доказом того, що він ігнорував важливість даного питання.

Що стосується такого поняття, як «шовінізм», то Донцов розглядав його виключно як ярлик соціалістів для зазначення будь-якої здорової любові до свого (Донцов Д. Підстави нашої політики. – Твори. – Т. 1. – С. 214). Тобто шовінізму як явища для мислителя не існувало. Можна припустити, що інтегральний націоналізм Донцова є шовінізмом української нації. Все це свідчить про Дмитра Донцова як націоналіста з людським почуттям [8, с. 23].

Поява такої постаті, як Дмитро Донцов, в українській філософії та соціології кінця XIX – початку XX ст. була і суб'єктивно, і об'єктивно обґрунтована. У всій Центральній і Східній Європі український суспільний рух був найменш ефективним і одним із самих інертних. Більшість раніше недержавних народів Європи (чехи, болгари, серби, хорвати та інші) швидко і успішно переростали в модерні нації, здобували державність, а Україна, як і завжди, пасла крайніх. І саме в такий важкий для української нації час з'являється така велика особистість, як Дмитро Донцов. Він розбудив Україну та її суспільство і вказав шлях героїки, по якому країні та народові треба поспішати, щоб наздогнати недержавні і влитись в число передових народів Європи. Але, як вказував Донцов, над українським рухом тяжіли дві глобальні фатальні ознаки: 1) він був ментально надламаний психологією безвольного, роздвоєного малоросійства (у галицькому варіанті – рутенства) і 2) він був ідейно обеззброєний інтернаціоналістичними доктринами лібералізму та соціалізму.

Донцов пише про більшовизм так, що ця «ідея...є в нас імпортована, Україна не хотіла її приймати, уважала за предмет люксусу. І тому заплатила за ідею більшовизму життям мільйонів своїх громадян [8, с. 69]. Мається на увазі не тільки голодомор (1932–1933 рр.), за яким стоїть небажання населення України приймати сталінську колективізацію, а й ідейні мотиви. Ім'я Донцова стало прапором ім'ям для багатьох жителів Заходу України. За ідеї Донцова на всі небезпеки революційно-визвольного життя – на ув'язнення, тортури і на смерть – свідомо йшли численні українці та українки [13, с. 22].

Пригнічені народи Європи ще в кінці XIX – на початку XX ст. скидали чужу владу в ході війн та революцій. Для цього вони організували підпільні організації, готувалися до повстанських дій. В Україні ж надміру довго панувала благодушна атмосфера мирних гречкосіїв, надії, що чужа влада здохне, змилюється і сама дасть людям свободу і справедливість. Здається, цей момент не вивітрився з українського політичного мислення й досьогодні...

Усі дефініції націоналізму, запропоновані Донцовим, поза певним конспектом не мають великої наукової або ж ідеологічної вартості. Можливо, виняток

становить формування 1937 р., яке відображає його глибоке переконання в тому, що націоналізм – це ідеологія, яка дарує визначеність за умов тотальної переорієнтації цінностей [9, с. 23–35].

Слід констатувати той цікавий факт, що до кінця життя (1973 р.) у своїх творах він ніколи не посилався на визнаних теоретиків нації та націоналізму, праці яких почали з'являтися в першій половині XX століття (Карлтон Дж. Гейз, Ганс Кон, Альфред Коббан, Едвар Карр, Луїс Снайдер, Бойд Шейфер та ін.). Цей промовистий факт говорить сам за себе. Можливо, ідеї Д. Донцова вплинули на науковий світогляд Г. Кона [18, с. 10].

В аналізі філософського надбання Д. Донцова вкажемо, перш за все, на три етапних твори автора, які великою мірою визначили розвиток української філософської думки, історії України та розвиток соціальних ідей в Україні XX ст. Це «Сучасне політичне положення нації і наші завдання» (1913), «Підстави нашої політики» (1921) і «Націоналізм» (1926).

Головне у «Націоналізмі» Д. Донцова, принципові наголоси і стиль викладу, а не стрункність концепції. Автор виявляє себе романтиком, який прагне виховати «лицарів абсурду». «Народ не має сили і нічого не значить, коли він не в гніві» [10, с. 371].

На перший план у цій роботі виходить філософія екзистенціалізму. Причому поруч можна розглядати як екзистенцію цілої нації, так і – кожного учасника боротьби. Його екзистенціалізм, скоріш за все, асоціюється з іменами С. К'єркегора і М. Гайдеггера, а не з іменами Ж.-П. Сартра і А. Камю.

Вказані вище три праці Д. Донцова являють собою повну цілість. Це той масив Духу та Ідеї, з якого народилася так звана «донцовська людина», людина Волі, Характеру і Героїки, і в цьому сенсі, а також з урахуванням глибини і якості аналітики, саме ці твори є фундаментальними для сприйняття світогляду Д. Донцова.

Отже, до значення і впливу філософії Д. Донцова необхідно підходити об'єктивно, зважаючи як на позитивні, так на негативні моменти. Будучи апологетом ідеї самостійності України, Д. Донцов одним із засобів обрав ірраціоналізм. Я. Грицак в цьому контексті зауважує: «...єдиними пропагаторами ідеї політичної самостійності в Наддніпрянській Україні були Микола Міхновський, Вячеслав Липинський і Дмитро Донцов... Читаючи праці цих трьох ідеологів, не можна позбутися враження, що вони написані пришельцями з іншої планети – настільки далекими за своїми радикальним тоном були вони від тогочасних писань більшості...» [3, с. 26].

Бібліографічні посилання

1. Бедрій А. Філософічні основи ідеології Д. Донцова / А. Бедрій // Фенікс. – 1964. – № 12. – С. 3–8.
2. Васькович Г. Національна ідеологія Донцова / Г. Васькович // Визвольний шлях. – 1956. – Лютий. – С. 164–172.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття / Я. Грицак. – К.: Генеза, 1996. – 360 с.
4. Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов. – Лондон: Укр. Вид. Спілка; Торонто: Ліга Визвол. України, 1966. – 36 с.
5. Донцов Д. До старого спору / Д. Донцов. – Львів: ЛНВ, 1926. – Ч. 4. – С. 362.
6. Донцов Д. Трагедія Франка / Д. Донцов. – Львів: ЛНВ, 1926. – Ч. 6. – С. 130.
7. Донцов Д. Торговіща чи Потава / Д. Донцов. – Львів: ЛНВ, 1925. – Ч. 10. – С. 160–174.
8. Донцов Д. Невільники доктрини / Д. Донцов. – Львів: ЛНВ, 1928. – Ч. 9. – С. 69.
9. Донцов Д. Клич доби: Твори / Д. Донцов. – Лондон: Вид. Союзу Українців у Великій Британії, 1968. – С. 128.
10. Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов // Твори: в 2 т. – Львів: Кольварія, 2001. – Т. 1: Геополітичні та ідеологічні праці. – 371 с.
11. Козій І. В. Соціально-філософські погляди Дмитра Донцова: дис. ... канд. філософ. наук. – Львів: Комерц. академія, 2005. – 180 с.

12. Рассел Б. Історія західної філософії / Б. Рассел. – К. : Основи, 1995. – 759 с.
13. Рахманний Р. Дмитро Донцов і Микола Хвильовий, 1923 – 1933 / Р. Рахманний. – Лондон : Українська Видавнича Спілка, 1984.
14. Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості / А. Річинський. – Тернопіль, 2002. – 448 с.
15. Сосновський М. З приводу статті про д-ра Дмитра Донцова / М. Сосновський // Сучасність. – 1973. – № 7–8. – С. 244–246.
16. Сосновський М. Дмитро Донцов: Політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму / М. Сосновський. – Нью-Йорк; Торонто, 1974 – 419 с.
17. Шліхта І. В. Дмитро Донцов як теоретик українського націоналізму: дис. ... канд. іст. наук. – К. : КНДУ ім. Т. Г. Шевченка, 2005. – 237 с.
18. Kohn H. Nationalism is meaning and history / H. Kohn // Revised ed Princeton. – Toronto – New-York – London: D. Van nostrahd company. Inc., 1961. – 191 p.

Надійшла до редколегії 20.01.11

УДК 065.021

В. С. Гордиенко

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

КОРДОЦЕНТРИЗМ И ПРОБЛЕМА ПОЗНАНИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ

Поставлено проблему способів осягнення світу сучасною людиною. Розглянуто роль серця в загальному процесі пізнання.

Ключові слова: геніальність, світогляд, мислення, серце.

Поставлена проблема способов постижения мира современным человеком. Рассмотрена роль участия сердца в общем процессе познания.

Ключевые слова: гениальность, мировоззрение, мышление, сердце.

The problem of ways of comprehending the world by modern man. Examines the role of heart involvement in the overall process of cognition.

Keywords: genius, vision, thinking, heart.

Актуальность темы. Современный человек получает информацию из разного рода источников. Знания имеют противоположную природу: от классической науки, опирающейся на разум, до магических и эзотерических практик и обращений из космоса, присланных внеземными цивилизациями, распространенных в глобальной сети Интернет. Каждая из этих областей реально занимает определенную часть сознания современной личности. Затруднение возникает в том, чтобы определить их процентное соотношение в сознании одного конкретного индивида и сформировать ценностное отношение к ним. Это становится проблемой метода познания и обработки информации. Безусловно, окончательное решение принимается индивидуально, однако задача философии – найти модель решения сложившейся проблемы и дать теоретическое ее обоснование.

Проблема, рассматриваемая в статье, основана на том, что современные ученые делают очевидным тот факт, что наиболее результативным способом постижения действительности является нестандартное, противоположное установившемуся, мышление. Таковым мы считаем кордоцентрическое познание.

Цель: найти основу парадоксального, нестандартного мышления.

Задача: рассмотреть идеи классических мыслителей по данной проблематике в перекличке с идеями современности.